

**Deklarácia zástupcov členských štátov Európskej únie v
oblasti ochrany práv a záujmov osôb so zdravotným
postihnutím v rámci Európskeho
samitu inklúzie 2020**

Spoločne budujeme inkluzívnu Európu

Berlín, 18 November 2020

Preambula

My, zástupcovia členských štátov EÚ v oblasti ochrany práv a záujmov osôb so zdravotným postihnutím, sme sa zišli dňa 18. novembra 2020 v rámci nemeckého predsedníctva v Rade Európy, aby sme si vymenili názory a stanoviská k aktuálnym otázkam v oblasti politik zameraných na zdravotné postihnutia a prispeli tak k vybudovaniu inkluzívnej Európskej únie.

Všetky členské štáty Európskej únie, ako aj samotná Európska únia, ratifikovali Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „Dohovor“). Všetci sme sa preto zaviazali budovať Európu, v ktorej sa osoby so zdravotným postihnutím môžu plne podieľať na všetkých aspektoch života spoločnosti - Európu, ktorá na nikoho nezabúda. Výslovne sa tiež hlásime k implementácii Agendy OSN pre trvalo udržateľný rozvoj.

Na národnej a európskej úrovni sme už dosiahli veľký pokrok v oblasti participácie osôb so zdravotným postihnutím na spoločenskom živote. Dnes vyzývame hlavy štátov alebo vlád členských štátov a kompetentných v Európskej komisii a Európskom parlamente k tomu, aby podnikli ďalšie konkrétne kroky smerujúce k vybudovaniu spravodlivej a inkluzívnej Európskej únie, realizujúc pri tom požiadavky obsiahnuté v Dohovor, zmluvách Európskej únie a Európskom pilieri sociálnych práv.

Spoločné budovanie inkluzívnej Európy

I. Úspešná "Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia" na nasledujúce desaťročie

Na základe informácií z Eurostatu (EU-SILC 2018) žije v Európskej únii asi 87 miliónov osôb so zdravotným postihnutím (vo veku 16 a viac rokov) v súkromných domácnostiach. "Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia" je najdôležitejším nástrojom Európskej únie na implementáciu požiadaviek stanovených v Dohovor. Preto je nevyhnutné, aby Európska komisia predložila ucelenú a ambicióznou novú stratégiu na nasledujúce desaťročie.

1. Inštitucionálne a štrukturálne odporúčania

Nová Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia by sa mala venovať všetkým článkom Dohovor, ako aj princípom Európskeho piliera sociálnych práv a mala by byť začlenená do jeho akčného plánu.

Odporúčame, aby všetky generálne riaditeľstvá Európskej komisie a inštitúcií EÚ zriadili kontaktné miesta pre záležitosti týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím. Implementáciu novej stratégie by mal monitorovať výbor zložený zo zástupcov týchto kontaktných miest. Do

tohto monitorovania by mali byť navyše zapojené aj reprezentatívne organizácie osôb so zdravotným postihnutím.

Nová stratégia by mala obsahovať zoznam prioritných opatrení a špecifikovať ukazovatele, presné časové harmonogramy a rozpočtové zdroje dostupné na ich implementáciu. Všetky opatrenia by sa mali vyhodnocovať. Stratégia by sa mala pravidelne prispôbovať novému vývoju.

Ak sa štrukturálne fondy EÚ budú používať na financovanie projektov týkajúcich sa osôb so zdravotným postihnutím, do orgánov s rozhodovacou právomocou musia byť zapojení predstavitelia reprezentatívnych organizácií osôb so zdravotným postihnutím. Okrem toho by nariadenia o štrukturálnych fondoch EÚ mali obsahovať aj prísne ustanovenia týkajúce sa požiadaviek na zabezpečenie prístupnosti.

Odporúčame vytvoriť kanceláriu Európskeho komisára pre záležitosti týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím, ktorý by musel byť zahrnutý v akýchkoľvek politických iniciatívach Európskej únie, ktoré majú vplyv na záležitosti týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím, a ktorý by presadzoval realizáciu ich práv.

2. Uplatňovanie hľadiska zdravotného postihnutia

Politiky v oblasti zdravotného postihnutia sú prierezovou otázkou, ktorá ovplyvňuje všetky oblasti politiky. Z tohto dôvodu odporúčame zabezpečenie mechanizmu kontroly všetkých legislatívnych aktov EÚ, iniciatív a programov s cieľom zistiť, či môžu mať vplyv na záležitosti týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím (uplatňovanie hľadiska zdravotného postihnutia). To by malo zahŕňať aj monitorovanie a hodnotenie politík a programov.

Zásadný význam bude mať skúmanie toho, ako začleniť otázky týkajúce sa zdravotného postihnutia a potrieb osôb so zdravotným postihnutím, konkrétne do Európskej zelenej dohody, Digitálnej stratégie EÚ, Stratégie EÚ pre mládež a Stratégie EÚ pre deti.

3. Zber dát

Bez primeraného empirického základu nie je existencia koherentných a cielených európskych politík v oblasti zdravotného postihnutia možná. Z tohto dôvodu je nevyhnutné pravidelne zhromažďovať údaje týkajúce sa zdravotného postihnutia diferencované podľa veku, pohlavia a typu zdravotného postihnutia, najmä v oblasti zamestnanosti, vzdelávania, chudoby a zdravotnej starostlivosti a vo všetkých ďalších oblastiach relevantných pre implementáciu Dohovor, Európskeho piliera sociálnych práv a Európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia. Tieto údaje by mali byť pravidelne vyhodnocované a zverejňované Eurostatom.

4. Implementácia Európskeho Aktu o prístupnosti

Povinnosť zabezpečiť prístupnosť ako základný predpoklad účasti osôb so zdravotným postihnutím na všetkých aspektoch života nevyplýva iba z Dohovor. Európsky akt o prístupnosti (ďalej len „EAA“) taktiež definuje požiadavky týkajúce sa prístupnosti určitých tovarov a služieb. Požiadavky európskeho práva musia byť transponované do vnútroštátneho práva do 28. júna 2022. Podľa nášho názoru je rovnaký prístup všetkých osôb ku všetkým verejným a súkromným tovarom a službám kľúčovým prvkom moderného, na kvalitu zameraného, a teda medzinárodne konkurencieschopného európskeho hospodárstva a spoločnosti.

Očakávame, že bude vyvinuté všetko úsilie na to, aby sme rozhodne a včas dosiahli prístupnosť v oblasti súkromného tovaru a služieb. Ďalej očakávame, že členské štáty skonštruujú monitorovacie orgány a mechanizmy takým spôsobom, ktorý umožní účinné presadzovanie povinností obsiahnutých v EAA.

Osoby so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívne organizácie musia byť zapojené do procesu implementácie nepretržite a na rovnakom základe, aby mohli prispieť svojimi odbornými znalosťami.

5. Digitalizácia

Digitalizácia ponúka obzvlášť osobám so zdravotným postihnutím obrovské možnosti rovnocennej účasti v našich spoločnostiach. Internet ako platforma pre informácie a výmenu nezávislú od času a miesta môže u osôb so zdravotným postihnutím rozpútať vysokú úroveň sebaurčenia. Avšak osoby so zdravotným postihnutím môžu využívať nové technológie iba vtedy, ak sú dôsledne navrhnuté prístupným spôsobom a ak je prístup k nim zabezpečený bez výnimky. Toto je jediný spôsob, ako zabezpečiť, aby produkty a služby mohli používať všetci ľudia v rovnakom rozsahu.

Pandémia koronavírusu podporila urýchlenie trendu smerom k digitalizácii, ktorá sa v súčasnosti rozširuje na mnoho nových oblastí verejného, súkromného a spoločenského života. Posledné správy o koronavíruse sa šírili väčšinou cez internet, diaľkové štúdium a nakupovanie sa uskutočňovali online a verejné orgány boli často dostupné iba virtuálne.

Preto je nevyhnutné, aby všetky stratégie, nápady a konkrétne opatrenia, rovnako ako aj finančná podpora a verejné súťaže v oblasti digitalizácie a umelej inteligencie na európskej úrovni, aspekt prístupnosti iba nezohľadňovali, ale prístupnosť aj aktívne propagovali.

Ako základ moderných spoločností, musí byť prístup k silným digitálnym a mobilným sieťam otvorený pre všetky osoby so zdravotným postihnutím a musí byť cenovo dostupný. Toto

zahŕňa osoby so zdravotným postihnutím umiestnené v inštitúciách (ústavoch), ako aj posilňovanie postavenia umožňujúce ľuďom využívať tieto technológie. „Digitálne desaťročie“ by malo byť tiež „prístupným desaťročím“.

II. Ochrana minimálneho príjmu

Výslovne vítame “závery Rady EÚ o posilnení ochrany minimálneho príjmu za účelom boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu počas pandémie COVID-19 a po nej”, ktoré Rada prijala dňa 9. októbra 2020 (dokumentom č. 11721/2/20).

Vyzývame Európsku komisiu, aby v rámci svojich právomocí ustanovených v zmluvách, iniciovala aktualizáciu rámca Únie s cieľom účinne podporovať a dopĺňať politiky členských štátov v oblasti ochrany minimálneho príjmu. Chudoba a sociálne vylúčenie neúmerne postihujú osoby so zdravotným postihnutím. Veľkým prínosom pre tieto osoby by preto bolo vytvorenie primeraných Európskych minimálnych štandardov, ktoré by podporovali a dopĺňali politiky členských štátov v oblasti národnej ochrany príjmu. Z dôvodu, že účasť na trhu práce je kľúčovým prvkom v dôstojnom a nezávislom živote osôb so zdravotným postihnutím, je nevyhnutné, aby sa ochrana minimálneho príjmu kombinovala s aktívnymi politikami trhu práce.

V roku 2017 predstavovala miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím v členských štátoch EÚ 50,6 percenta (na porovnanie miera zamestnanosti u osôb bez zdravotného postihnutia bola 74,8 percenta). Osoby so zdravotným postihnutím by mali mať zabezpečený nielen rovnaký prístup na trh práce, ale aj k nástrojom politiky trhu práce a nástrojom politiky trhu práce špecifickým pre oblasť zdravotného postihnutia (ako napríklad osobná asistencia a technická pomoc).

Berúc do úvahy ďalšie špecifické potreby osôb so zdravotným postihnutím, by okrem toho mali dávky minimálneho príjmu taktiež primeraným spôsobom pokrývať základné potreby.

Z tohto dôvodu žiadame Komisiu, aby do aktualizácie rámca EÚ v počiatočnom štádiu zapojila komisárov pre osoby so zdravotným postihnutím, ombudsmánov, ministerstvá členských štátov zodpovedné za politiky v oblasti zdravotného postihnutia a reprezentatívne organizácie osôb so zdravotným postihnutím.

III. Ochrana osôb so zdravotným postihnutím pred násilím

Sme hlboko znepokojení skutočnosťou, že deti a ženy so zdravotným postihnutím sú vystavené mnohonásobným a prierezovým formám diskriminácie a že sú neprimerane

postihnuté násilím. Medzinárodné empirické štúdie preukázali, že u detí so zdravotným postihnutím je trikrát až štyrikrát vyššia pravdepodobnosť, že sa stanú obeťami násilia, v porovnaní s deťmi bez zdravotného postihnutia. Spolu so všetkými známymi formami násilia sú deti so zdravotným postihnutím vystavené aj štrukturálnym a pre oblasť zdravotného postihnutia špecifickým formám násilia.

S prihliadnutím na univerzálne akceptované štandardy, stanovené v Dohovore o právach dieťaťa (UNCRC) a Dohovor, vyzývame Európsku komisiu, aby systematicky bojovala proti násiliu na osobách so zdravotným postihnutím - najmä proti násiliu páchanému na deťoch a ženách. Taktiež žiadame členské štáty, aby promptne a zodpovedajúcim spôsobom riešili tento problém vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch. Okrem toho je potrebné, aby sa na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni pravidelne zhromažďovali údaje o násilí páchanom na osobách so zdravotným postihnutím diferencované podľa pohlavia a veku.

IV. COVID-19

Pandémia koronavírusu je pre všetkých v Európe mimoriadne náročná. U osôb so zdravotným postihnutím táto kríza prehĺbila ich existujúce problémy a odhalila finančné medzery a ťažkosti, ktorým čelia pri vedení každodenného života. Okrem toho sa tiež ukázalo, že u osôb so zdravotným postihnutím a u osôb trpiacich chronickými ochoreniami je pravdepodobnejšie, že v prípade nákazy koronavírusom sa u nich prejavia závažné príznaky tohto ochorenia. Preto vyzývame Európsku komisiu a členské štáty, aby venovali ešte väčšiu pozornosť situácii a problémom osôb so zdravotným postihnutím počas tejto krízy a zmierňovali alebo odstraňovali jej následky. Týka sa to predovšetkým týchto oblastí:

Počas pandémie sú všetky osoby závislé na spoľahlivých a aktuálnych informáciách. Nedostatočná dostupnosť a prístup k informáciám však značne sťažili vedenie každodenného života najmä osobám so zdravotným postihnutím.

Vyzývame všetky európske a národné štátne orgány, aby zabezpečili poskytovanie najnovších a oficiálnych informácií o vývoji pandémie koronavírusu a o opatreniach na zamedzenie šírenia infekcie v prístupnom formáte (akým je posunkový jazyk, titulky, Braillovo písmo, jednoduchý jazyk a ľahký jazyk).

V záujme vytvorenia inkluzívnej spoločnosti je potrebné zabezpečiť rovnaké príležitosti vo vzdelávaní a odbornej príprave a zaručiť vhodné podmienky pre študentov so zdravotným postihnutím. Žiadame preto členské štáty, aby poskytovali a udržiavali primeranú podporu študentom so zdravotným postihnutím počas pandémie. Prístupné a inkluzívne vzdelávanie musí byť zabezpečené aj v online prostredí.

Sloboda, participácia a nezávislosť osôb so zdravotným postihnutím sa nesmie obmedzovať vo väčšej miere alebo podrobovať prísnejším požiadavkám a pravidlám než sú tie, ktoré platia pre osoby bez zdravotného postihnutia. Obmedzenie návštev a pohybu znamená pre mnoho osôb so zdravotným postihnutím väčšie vylúčenie. Kvôli úsiliu chrániť ich pred koronavírusom zostávajú doma alebo v obytných budovách zariadení. Je potrebné vyvinúť koncepcie ochrany pre osoby žijúce v spoločnom životnom usporiadaní, ktoré umožňujú participáciu, sebaurčenie a začlenenie a zabraňujú izolácii a heteronómii. Vyzývame členské štáty, aby zintenzívnili úsilie o deinštitucionalizáciu, nakoľko spoločný život predstavuje väčšie riziko šírenia infekcie.

V dôsledku pandémie koronavírusu stúpa v Európe počet nezamestnaných osôb so zdravotným postihnutím. Ako je stanovené v článku 27 Dohovor, členské štáty musia naďalej intenzívne pokračovať vo svojom úsilí o zabezpečenie participácie osôb so zdravotným postihnutím na trhu práce. Všetky osoby so zdravotným postihnutím by mali dosiahnuť čo najvyššiu možnú mieru participácie na trhu práce v súlade so svojimi individuálnymi schopnosťami prostredníctvom cielených benefitov, ochrany a podpory. Rovnaká a sebaurčujúca participácia na trhu práce nie je len otázkou silných sociálnych politík. V budúcnosti sa potreba dobre vyškolených a kvalifikovaných pracovníkov zvýši v dôsledku štrukturálnych a demografických zmien. Okrem toho sa domnievame, že je dôležité pomáhať osobám so zdravotným postihnutím pri prechode na všeobecný trh práce, pri ich opätovnom začleňovaní na trhu práce a pri rovnakom využívaní práv pracovníkov, najmä s ohľadom na pandémiu koronavírusu.

Počas pandémie COVID-19 sa rozpadlo veľa podporných štruktúr a inej pomoci poskytujúcej nevyhnutnú podporu osobám so zdravotným postihnutím a ich rodinám. Rodiny, a najmä ženy venujúce sa opatrovateľskej činnosti, boli podrobené neprimeraným ťažkostiam. Z tohto dôvodu by mali rodiny nachádzajúce sa v obzvlášť zložitej situácii, ako aj opatrovatelia osôb so zdravotným postihnutím, dostávať primeranú podporu.

Už teraz sa dá predpokladať, že zotavenie sa z pandémie COVID-19 istý čas potrvá. Toto čoraz viac upriamuje pozornosť na úsilie o zabezpečenie pravidelnej zdravotnej starostlivosti pre osoby so zdravotným postihnutím a chronickými ochoreniami. Systémy zdravotnej starostlivosti sa musia prispôbiť novej situácii a musia sa zaviesť záruky, ktoré zabezpečia, aby všetky osoby so zdravotným postihnutím mali neobmedzený prístup ku všetkým poskytovateľom zdravotnej starostlivosti, zdravotným službám a službám domácej starostlivosti vrátane telemedicíny bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. V tejto súvislosti je potrebné brať do úvahy rôzne situácie žien a mužov so zdravotným postihnutím a ich špecifické potreby týkajúce sa prevencie, chorôb, liekov a terapií, ako aj interakcie, osobnej asistencie a komunikácie.

V. Medzinárodná spolupráca

Proces implementácie Dohovor v zmluvných štátoch sa nezameriava iba na národný kontext. Je potrebné pri ňom zohľadňovať aj medzinárodné aspekty Dohovor. Cieľom musí byť systematickejšia a udržateľnejšia inklúzia osôb so zdravotným postihnutím do politík rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci. Je potrebné prispôbiť príslušné štruktúry a postupy za účelom iniciovania strednodobých a dlhodobých procesov zmien a trvalo udržateľným spôsobom zlepšovať životy osôb so zdravotným postihnutím v duchu Agendy 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj.

Vyzývame Európsku komisiu, aby systematicky, a zároveň ako prierezovú otázku, zakotvila inklúziu a prístupnosť do politík európskej rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci.

VI. Perspektíva

Ďakujeme nemeckému predsedníctvu Rady EÚ za usporiadanie Európskeho samitu inklúzie, navrhujeme pravidelnú výmenu názorov medzi zástupcami členských štátov EÚ v oblasti ochrany práv a záujmov osôb so zdravotným postihnutím a žiadame budúce portugalské predsedníctvo o nadviazanie na túto deklaráciu.